

Motion

1978/79: 1355

av Rolf Hagel och Alf Lövenborg om forskningens inriktning

Vetenskapen har blivit en väsentlig betingelse för produktionsutvecklingen. Vetenskapens utveckling öppnar oanade möjligheter för tillfredsställelse av människornas sociala och kulturella behov. Därför är det angeläget att forskningsutgifterna ökas. Lika angeläget som det är för forskarna att få medel för att över huvud taget kunna bedriva forskning på olika samhälleliga områden, lika angeläget är det för befolkningsmajoriteten, speciellt de arbetande människorna, att veta vad man använder dessa pengar till samt att veta om pengarna verkligen används för att förbättra människornas sociala tillvaro. Det är inte utan anledning som många undrar vad forskningspengarna och forskarresurserna används till.

I en enkätundersökning gjord vid Uppsala universitet frågade man nära tvåhundra forskare om de hade råkat ut för några problem i samband med sitt forskningsarbete. Alla de tillfrågade forskarna studerade arbetslivsforskning och hade fått anslag genom offentliga fonder. Resultaten visar att mer än hälften av forskarna i undersökningen hade erfarenhet av att *hindras* i sin forskning. Det vanligaste hindret var att de inte blev *insläppta* på en arbetsplats, på vilken de tänkt bedriva forskning. Många blev utestängda från arbetsplatsen. Ännu fler fick inte ens tillgång till begärda uppgifter. En del fick sina rapporter censurerade, och ytterligare några råkade ut för att rapporterna hemligstämplades. Bland dem som reste hinder för forskningen var arbetsgivare, företagsledning resp. SAF eller arbetsgivarförbund och ibland även central offentlig myndighet. Majoriteten av dessa fall hade inträffat under de senaste åren (1975–1976).

Det är också oroande hur forskarresurser – som den arbetande befolkningen till största delen har bekostat – utnyttjas. Enligt en undersökning publicerad i tidskriften *Internationella studier* konstateras att det amerikanska Pentagon varit med om att i Sverige finansiera ett trettioal projekt för ca 10 milj. kr. under 1970-talet. Att dessa undersökningar utnyttjats för militära ändamål av NATO torde få anses självklart.

Dessa exempel klargör inte hela vidden av hur forskarna antingen blir hindrade att genomföra sitt arbete eller hur forskningsresurserna används till ändamål som står i strid med människornas sociala och kulturella intressen.

I budgetpropositionen för 1979/80 konstaterar utbildningsministern att "en kritisk granskning byggd på kunskaper och fakta vunna genom det vetenskapliga arbetet och parat med erfarenheter hos människorna i det övriga samhället är ett omistligt inslag i allt reformarbete". För att bevara det

som föredraganden menar med "fri forskning" behövs både tillgång till kunskaper i det vetenskapliga arbetet och kontroll över hur resurserna utnyttjas. Forskningens syfte får inte vara att befrämja en främmande makt's militära ändamål, vilket nu har hänt. Vi menar även att forskningsresultat bekostade genom offentliga anslag ej bör användas till att tjäna privata vinstbegär.

Med hänvisning till det anförda föreslås

att riksdagen som sin mening uttalar

1. att forskningsresultat ej får vara ägnade att tjäna främmande makt's militära ändamål och syften,
2. att enskilda människor eller sammanslutningar ej får hindra forskningsarbete på företag och arbetsplatser,
3. att forskning bekostad av offentliga medel ej får tjäna privat vinstbegär eller styras av privata intressen.

Stockholm den 25 januari 1979

ROLF HAGEL (apk)

ALF LÖVENBORG (apk)